

'Tuinbouw in de volle grond nog altijd zwaar en vies werk

Afgaande op het LEI-rapport Arbeidsomstandigheden vollegrondsgroenteteelt zou je bijna denken dat je beter niet in de buitenlucht aan de slag kunt gaan bij een groenteteler. In werkelijkheid barst het in de sector van vakbekwame en vernieuwende telers. Het manco is alleen: de telers willen hun bedrijf best mechaniseren, maar dat is lang niet altijd mogelijk. Het economisch tij zit bijvoorbeeld tegen.

Nat, vies, eentonig, zwaar, ongezond: het zijn zomaar een paar kwalificaties voor het werk in de buitengroenteteelt, die opdoemen uit het LEI-rapport *Arbeidsomstandigheden vollegrondsgroenteteelt*. Hoewel het planten, oogsten en verwerken van sommige gewassen afgelopen jaren deels is gemechaniseerd, schetst onderzoeker Bas Janssens toch het beeld van een bedrijfstak waar je als Hollandse jongen of meid maar

Machines hebben het oogsten van spruiten sterk verbeterd. Van september tot maart wordt geoogst, een periode waarin het weer behoorlijk tegen kan zitten. Het werk op tochtige machine is dan ook vaak geen pretje.

beter niet in verzeild kunt raken. Dat gebeurt dan ook bijna niet meer: de in regenpak gehulde medewerkers die op een tochtige plantmachine zitten, achter een oogstband aankruipen of aan een druipende verwerkingslijn staan, komen steeds vaker uit Midden- en Oost-Europa.

Meer nog dan door het gebrek aan goedkope krachten die nog wel bereid zijn het vuile werk op te knappen, wordt de ontwikkeling van belemmerd door de slechte prijzen van de laatste jaren. Vaak is er te weinig geld voor het omwerpen of kopen van machines, weet LEI-onderzoeker Bas Jans-

'Verenkelen witlof is eerste stap'

Zowel het opzetten van witlofpennen als het oogsten van kroppen wordt alom als vies, zwaar en saai werk beschouwd. Lofteq, de nieuwste poging om de witlofteelt te mechaniseren, kan worden beschouwd als een een-tweetje tussen witlofteler Gert-Jan van

Raaij in Nijmegen (Gld) en Sonder Machinefabriek in Borne (O). „Eerdere pogingen zijn stukgelopen op technische problemen en het feit dat witloftelers door de slechte prijzen gewoon geen geld hadden om te investeren”, weet directeur Herbert Sonder. „Wij gaan het beter doen. Met een machine die beter en goedkoper is en die kan worden geleasd door witloftelers die tegen de aanschafprijzen aanhikken.” Sonder schat de kosten van de oogstmachine op 140.000 euro.

Daar staat tegenover dat zij het werk van drie man doet. Momenteel wordt in Borne de laatste hand gelegd aan een complete lijn, inclusief opzetmachine, die binnenkort naar Canada wordt verscheept. „Als je wilt automatiseren, is verenkelen ook in de witlofteelt de eerste stap”, zegt Sonder. „Wie de oogstmachine nog een brug te ver vindt, boekt met onze verenkelijsrekken al veel winst op het gebied van teelt en kwaliteit. Automatiseren kan dat na altijd nog.”

Foto: Marcel Bekken

De pogingen om de teelt van witlof te mechaniseren ten spijt, blijft het schonen van kroppen voorlopig nog handwerk. Telers hechten veel waarde aan visuele controle op pit en verkleuring.

'Stieken maakt werk makkelijker'

Bij redelijk weer oogstte Theo Vlaar in Andijk (NH) vorige week de laatste bloemkool van het seizoen. „Dat hebben we wel eens beroerder meegemaakt.“ De West-Fries kan zich voorstellen dat mensen terugschrikken voor werk in de vollegrondsgroenteteelt. „Wij zijn er mee opgegroeid. Maar als je niet gewend bent om in weer en wind te werken, zal het idee om in het vroege voorjaar of het najaar door de modder te kruipen of te lopen, ongetwijfeld afschrikken. Terwijl er ook hele mooie dagen tussen zitten, waarop je voor je plezier aan het planten, dekken of oogsten bent.“ Voor arbeidspielen trekt Vlaar

vooral Midden- en Oost-Europeanen aan. Het gaat dan om zo'n 80 procent van het personeel. Die zijn niet alleen goedkoper dan Nederlanders, maar stellen ook minder eisen aan de werkomstandigheden. Volgens de Andijker hadden zij voorheen het meest het land aan het 'dekken', waarbij enkele buitenbladeren met de hand over de bloemkool worden geknikt. „Planten met de halfautomatische plantmachine vinden ze fantastisch werk. En dankzij de oogstband hebben ze evenmin een hekel aan oogsten. Maar dekken vonden ze vreselijk. Omdat je voortdurend moest bukken, was het ook zwaar werk, zeker voor je rug.“

Het gebruik van elastiekjes heeft de arbeid volgens Vlaar aanzienlijk verlicht. „Je hoeft niet meer meerdere keren door het gewas, maar je dekt in één keer voor de voet alles af. Dat spaart je rug.“

Aan een stiekmachine wordt inmiddels gewerkt. „Technisch kan alles", verzekert Vlaar. „Maar financieel moet het ook kunnen. Wat dat betreft heeft de vollegrondsgroenteteelt helaas een paar slechte jaren achter de rug.“

De oogstband heeft het snijden van bloemkool makkelijker gemaakt. Dekken wordt nog steeds als zwaar werk beschouwd. Het gebruik van elastiekjes spaart de rug, is de overtuiging van Theo Vlaar.

sens. Toch zijn er tuinders die hun nek durven uit te steken. Zo investeerde een preiteler in het oosten van het land afgelopen jaren fors in de arbeidsomstandigheden van zijn medewerkers. „Dankzij de volautomatische rooimachine is het aantal mensen dat bij de oogst betrokken is, teruggebracht tot twee trekkerchauffeurs, die in de warme cabine niet te klagen hebben over de arbeidsomstandigheden", legt hij uit. „De verwerkingslijn binnen staat op een verwarmde vloer. De boxen met geogste prei blijven bovendien automatisch op werkhogte, zodat de medewerkers niet meer hoeven bukken.“

De investeringen hebben de kostprijs van de preiteler verhoogd. Omdat tegelijkertijd de prijzen kelderden, is zijn huidige financiële situatie 'belabberd', reden voor hem om anoniem te willen blijven.

Meer samenwerking

In zijn onderzoek, dat voortvloeide uit het Arboconvenant Agrarische Sectoren dat in 2002 werd afgesloten, geeft Janssens meer van zulke voorbeelden die alles te maken hebben met de diversiteit, versnippering en het individualisme die het wereldje van de vollegrondstellers kenmerken. „Oplossingen worden vaak door innovatieve ondernemers bedacht, waarna de massa volgt," legt de LEI-onderzoeker uit. „Telers zouden meer de handen ineen moeten slaan, bijvoorbeeld in de vorm

van een telersvereniging. Dat verlaagt de kosten en voorkomt dat telers onafhankelijk van elkaar opnieuw het wiel uitvinden.“

Buitengroentelers kunnen volgens hem een voorbeeld nemen aan hun collega's in de glastuinbouw. Die zijn veel meer geneigd samen te werken en lijken ook beter de weg te weten in de wirwar van subsidies, adviesorganisaties en mechanisatiebedrijven op het gebied van innovatie. „Kijk maar naar de ontwikkeling van een bladplukrobot voor de tomatenteelt.“

Een meer gestructureerde aanpak van de knelpunten op arbobebied zal volgens Janssens het imago van de bedrijfstak aanzienlijk verbeteren en zo een bijdrage leveren aan de kwaliteit en trouw van het personeel. „In de teelt van ijsberg-

sla is afgelopen jaren veel gedaan aan het verbeteren van de arbeidsomstandigheden. Vooral het oogsten is eenvoudiger geworden. Resultaat is, dat er onder het personeel nauwelijks verloop is. Het werk wordt niet vervelend gevonden.“

De onderzoeker benadrukt dat telers het niet alleen kunnen. Hij pleit voor de oprichting van een innovatieplatform, dat telers, ingenieursbureaus, mechanisatiebedrijven en onderzoeksinstituten in staat moet stellen om ideeën op arbobebied uit te wisselen, te ontwikkelen en in de praktijk te brengen.

Cees de Geus

Knelpunten in de vollegrondsgroenteteelt op arbobebied

Gewas	Areaal in ha	Planten	Oogsten	Verwerken	Totaal
Aardbeien	1.734	1	2	1	4
Sluitkool	2.620	0	2	2	4
Prei	3.319	2	0	1	3
Asperges	2.173	0	2	1	3
Bloemkool	2.269	0	2	1	3
Sla	1.151	0	2	1	3
Broccoli	1.099	0	2	1	3
Witlof	3.055	1	0,5	0,5	2
Andijvie	330	0	1	0	1

0 = minimaal, 1 = cyclisch repeterend, 2 = zwaar werk